

Соціальне партнерство у структурі моделі професійної підготовки соціального педагога

Поняття "соціальне партнерство" сьогодні впевнено виходить на передній край наукових досліджень у соціально-педагогічній галузі, зокрема:

- О. Любимова вивчає особливості соціального партнерства у площині освіти;
- Ю. Чуча досліджує регіональні аспекти соціального партнерства;
- В. Петров працює над означенням термінів і понять;
- В. Михеев розробляє теоретичні основи соціального партнерства;
- М. Белякова, В. Выборнов, В. Виноградов, М. Гайворонський, О. Морозова, С. Соколова вивчають функції соціального партнерства у системі професійної підготовки спеціаліста [1; 2];
- Н. Сокур аналізує особливості формування соціального партнерства в Україні [3];
- Т. Ляшенко досліджує партнерство у соціальній сфері як фактор політичної та соціальної стабільності [4].

Варто зауважити, що у практиці вітчизняної вищої професійної освіти сьогодні існує протиріччя між необхідністю професійної адаптації студента та випускника на основі соціального партнерства і відсутністю програмно-змістового й технологічного забезпечення цього процесу.

У наукових дослідженнях термін "професійна підготовка" традиційно розглядається як процес і результат формування готовності індивіда до професійної діяльності у певній галузі. У контексті піднятої проблеми професійну підготовку майбутніх соціальних педагогів ми можемо означити як процес і результат формування готовності майбутнього спеціаліста до соціального партнерства як особливого типу взаємодії між суб'єктами соціально-педагогічної діяльності щодо оптимального вирішення соціальних проблем клієнтів (безпритульність, сирітство, сімейне неблагополуччя, порушення прав тощо) зі збереженням за соціальним педагогом провідної ролі.

Ураховуючи отримані дані досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців та результати співпраці кафедри соціальної педагогіки і педагогічної майстерності ЖДУ імені Івана Франка із соціальними партнерами на рівні громади і регіону, нами розроблена модель соціального партнерства у фаховій підготовці соціального педагога (див. табл. 1).

Таблиця 1.

**Модель соціального партнерства у професійній
підготовці соціального педагога**

Рівень партнерства	І етап — прогнозований	Зміст партнерства	Формування єдиного соціально-педагогічного простору	Результати партнерства	Етап стійкої взаємодії
>соціальне партнерство у межах університету > соціальне партнерство на рівні громади > соціальне партнерство на рівні регіону > соціальне партнерство на рівні держави		>маркетингові дослідження ринку освітніх послуг і ринку праці у соціально-педагогічній сфері; >встановлення ділових і партнерських зв'язків з покупцями соціально-педагогічних послуг; >організація освітнього процесу з підготовки соціального педагога відповідно до запитів ринку праці; >взаємодія із соціальними партнерами (розробка єдиних вимог до професіограми соціального педагога; практика студентів і слухачів курсів підвищення рівня кваліфікації; участь у Підсумковій державній атестації, стажування викладачів ВНЗ і педагогів освітніх закладів, які є соціальними партнерами ВНЗ; працевлаштування випусників; підвищення кваліфікації працівників організацій — соціальних партнерів ВНЗ на базі структурного підрозділу ВНЗ, що готує спеціалістів для соціально-педагогічної діяльності).		>створення бази даних соціального партнерства; >визначення критеріїв якості професійної підготовки випусників ВНЗ; >забезпечення умов для застосування набутих теоретичних знань у практичній площині майбутньої професійної діяльності, професійна адаптація студентів; >спільні навчальні, науково-дослідні та інші заходи; >підготовка конкурентноспроможних спеціалістів для сфери соціально-педагогічної діяльності; >соціальна захищеність студентів і викладачів ВНЗ; >якісне зростання кадрового потенціалу працедавців; >задоволення інтересів і потреб суб'єктів соціального партнерства; >зростання престижу ВНЗ	

	II етап — договірний			
		>рекламні, профорієнтаційні, превентивні заходи; >підписання договорів про соціальне партнерство; >спільні соціальні проекти у сфері соціально-педагогічної професійної діяльності; >фінансова допомога; >визначення тематики дипломних проектів; >інформаційна підтримка освітнього процесу; >запровадження іменних стипендій для студентів підрозділу ВНЗ, що готує соціальних педагогів; >цільова підготовка конкурентоспроможних фахівців		

Соціальне партнерство, покладене в основу професійної підготовки соціального педагога у Житомирському державному університеті імені Івана Франка (соціально-психологічний факультет, кафедра соціальної педагогіки і педагогічної майстерності), дозволяє:

- легалізувати необхідні професійні зв'язки і контакти зі спеціалістами інших соціальних структур;
- активізувати представників місцевих державних та громадських організацій і волонтерів для надання необхідної допомоги різним категоріям клієнтів;
- толерантно вирішувати проблеми, погляди на розв'язання яких не співпадають або протирічать інтересам різних суб'єктів взаємодії;
- підвищувати кваліфікацію професорсько-викладацького складу ВНЗ;
- здійснювати моніторинг результативності комплексу методик професійної освіти;
- створювати такі моделі взаємодії із соціумом, що допомагають професійно значущі теоретичні знання, отримані студентами у ВНЗ, трансформувати у площину практичної діяльності;
- запускати механізми соціальної адаптації студентів як майбутніх конкурентоспроможних фахівців.

Визначальними ознаками соціального партнерства, за дослідженнями Л. Глебової, є:

- рівноправність усіх учасників і їх компетентність у виокремленні, аналізі та пошуку шляхів розв'язання соціальних проблем, обговоренні змісту нормативно-правового забезпечення, що супроводжує цей процес;
- добровільність прийняття зобов'язань під час укладення договорів та угод;
- повна відповідальність за виконання прийнятих зобов'язань;
- досягнення домовленості без утиску інтересів будь-якої зі сторін на основі взаємних поступок, самообмеження, компромісу, консенсусу [5].

Визначення сутності і ролі соціального партнерства у професійній діяльності соціального педагога є передумовою виділення педагогічних умов ефективної підготовки фахівців у цьому напрямку. О. Деревцова у структурі педагогічних умов виокремлює такі групи [6, с. 73-76]:

- 1) соціально-особистісний компонент (вивчення і облік об'єктивно-суб'єктивних чинників, що впливають на процес підготовки студентів до соціального партнерства; активізація, осмислення і збагачення особистісного досвіду взаємодії із соціальними партнерами; використання потенціалу соціального середовища ВНЗ у контексті побудови внутрішніх і зовнішніх партнерських зв'язків);
- 2) предметно-змістовий компонент (послідовне цілеспрямоване засвоєння теоретико-практичних основ соціального партнерства; програмно-методична забезпеченість процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального партнерства);
- 3) сутністю професійно-діяльнісного компонента є акумуляція, шліфування і застосування студентами умінь і навичок конструктивної взаємодії в ситуаціях модельованого і реального, внутрішнього і зовнішнього соціального партнерства на усіх етапах професійної підготовки.

Першу групу умов ми розглядаємо як сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, що обумовлюють ефективність процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального партнерства. До об'єктивних чинників відносимо такі елементи: цілепокладання, організаційно-змістова і методична забезпеченість процесу професійної підготовки; система соціального партнерства, що реально функціонує у ВНЗ. Об'єктивним чинником є готовність майбутнього фахівця до соціального партнерства, що включає особистісну (мотиваційно-ціннісну, психологічну), теоретичну (когнітивну) і технологічну (операційно-діяльнісну) готовність [7, с. 140-145]. Реалізація чинників цієї групи можлива за умов

організації освітнього процесу у ВНЗ на основі конструктивного діалогу особистостей, орієнтації на індивідуальні захоплення і потенційні здібності, стимулювання прагнення до самопізнання і саморозвитку. Створюються такі умови соціальної взаємодії і спілкування, що дозволяють майбутньому спеціалісту розкритися як суб'єкту спільної соціально-педагогічної діяльності на основі взаємодовіри і взаємної відповідальності.

Предметно-змістовий компонент забезпечує засвоєння студентами базових знань, необхідних соціальному педагогу для організації та наступної реалізації соціального партнерства у його власній професійній діяльності. Цей аспект досягається через засвоєння змісту професійно орієнтованих дисциплін на лекціях і практичних заняттях, під час проходження усіх видів практик, правильного оформлення і публічної презентації їх результатів, залучення студентів до науково-дослідницької діяльності у просторі взаємодії різних соціальних інституцій щодо вирішення соціальних проблем клієнтів.

У цьому контексті особливого значення набуває програмно-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціального партнерства, що включає такі пакети:

- нормативний (нормативно-правові акти, що регулюють діяльність соціального педагога як соціального партнера; навчально-методичні комплекси навчальних дисциплін, котрі вивчаються студентами спеціальності "Соціальна педагогіка");
- орієнтаційний (комплекс матеріалів, необхідний студентам для самостійного вивчення окремих питань проблеми соціального партнерства, інструкції для виконання завдань);
- технологічний (сукупність матеріалів, що розкривають конкретні механізми підготовки соціальних педагогів до соціального партнерства у вирішенні визначених проблем конкретних категорій клієнтів).

Реалізація професійно-діяльнісного компонента забезпечує досягнення цілей спільної діяльності соціальних партнерів (створення умов для обміну думками, виділення проблем і пошук відповідей на них, узгодження позицій, координація дій, колективний аналіз результатів та ін.).

Включення студентів у практичну діяльність щодо організації партнерської взаємодії ґрунтується на використанні методів активного навчання, інтерактивних форм і методів проведення практичних занять, упровадження в процес професійної підготовки педагогічного тренінгу, моделювання і практичної реалізації соціально-педагогічного проекту.

Основною метою педагогічного тренінгу є формування умінь

взаємодії з партнерами у модельованій ситуації, що допускає коректування учбових дій, аналіз отриманих результатів і нове повторення ситуації взаємодії на якісно новому рівні. Студенти отримують можливість помічати позитивне і попереджати негативне у процесі розгортання партнерської взаємодії, моделювати умови ефективної співпраці під час спільного вирішення проблеми. Розробка програми тренінгу та його головних змістових блоків здійснюється на основі відповідного теоретичного матеріалу шляхом "занурення" у реальний простір взаємодії.

Включення соціально-педагогічних проектів у процес професійної підготовки соціальних педагогів обумовлено необхідністю перевірки нових способів поведінки професіонала у просторі практичної діяльності, ознайомлення з різними соціально-педагогічними ситуаціями у реальній професійній взаємодії. Тематика і зміст соціальних проектів із проблем соціального партнерства визначається змістовим наповненням етапів підготовки студентів до партнерської взаємодії. На початковому етапі слід провести майстер-клас із створення проектів, спільно розробити проект і реалізувати його. На наступному етапі студенти моделюють індивідуальні, групові проекти різної тематики, рівня складності, змістового спрямування, терміну реалізації.

На кафедрі соціальної педагогіки і педагогічної майстерності ЖДУ ім. І.Франка соціальне партнерство представлено як система соціально-педагогічної взаємодії викладачів і студентів із представниками державних, освітніх, громадських закладів і установ, які певним чином задіяні у сфері соціально-педагогічної діяльності, з метою формування у майбутніх фахівців стійкого мотиваційно-ціннісного відношення до майбутньої професійної діяльності і її суб'єктів, скорочення термінів їх соціальної і професійної адаптації. Соціальне партнерство розглядається нами також як вид відношень у системі «педагог↔студент», що характеризується пошуком і досягненням педагогічного консенсусу, реалізацією фахових інтересів суб'єктів професійної освіти з метою підвищення їх статусу, значущості особистого вкладу у розв'язання соціально-педагогічних проблем, розвитку мотиваційно-ціннісної сфери майбутнього спеціаліста.

Ефективність соціального партнерства залежить від особистісного потенціалу і рівня професіоналізму педагога-викладача у цій площині, його уміння організувати цілеспрямовану спільну зі студентами, як реальними суб'єктами, навчально-професійну діяльність у всіх її формах і видах. Оскільки соціальне партнерство володіє ознакою технологічності, то це потребує від викладача не лише наявності професійної інтуїції та уміння

імпровізації, але і ґрунтовних професійних знань та умінь щодо налагодження взаємодії, уміння управляти спілкуванням, використовувати результативні технології спільної діяльності тощо. Індикатором професіоналізму викладача є оволодіння ним спеціальними психолого-педагогічними, методичними, управлінськими знаннями і технологіями застосування їх у практичній площині соціально-педагогічної взаємодії на основі взаємного дотримання прав усіх учасників спільної діяльності.

У зв'язку з цим ми розглядаємо соціальне партнерство як активну співпрацю викладачів ВНЗ зі студентами щодо включення останніх у максимально наближене до майбутньої професії середовище, залучення до активної участі у вирішенні соціально-педагогічних проблем мікросоціуму, сприяння усвідомленню соціальної значущості обраної професії, формуванню готовності успішно діяти у динамічних соціально-професійних умовах.

Список використаних джерел

1. Михеев В. А. Основы социального партнерства: Теория и политика. – М.: Альфа, 2001. – 297 с.
2. Семигин Г.Ю. Социальное партнерство в современном мире. – М.: Мысль, 1996. – 208 с.
3. Сокур Н. В. Формування соціального партнерства в Україні // Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць ОРІДУ. – О., 2006. – Вип. 3 (27). – С. 254-258.
4. Ляшенко Т. М. Соціальне партнерство як фактор політичної та соціальної стабільності в Україні: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – К., 1998. – 18 с.
5. Глебова Л. Н. Социально-педагогическое проектирование образовательной политики региона: Автореф. док. пед. наук: 13.00.01 / ГОУ ВПО "Арзамасский государственный педагогический институт им. А. П. Гайдара". – Арзамас, 2009. – 60 с.
6. Деревцова Е. Н. Социальное партнерство как фактор успешной профессиональной деятельности социального педагога // Социальное партнерство в системе среднего профессионального образования: Материалы четвертой межрегиональной научно-практической конференции средних профессиональных учебных заведений культуры и искусства. – Иркутск, 2006. – С.73-76.
7. Деревцова Е. Н. Готовность студентов педагогического колледжа к социальному партнерству // Актуальные проблемы социальной педагогики: опыт, инновации, перспективы: Материалы региональной научно-практической конференции. – Иркутск, 2007. – С. 140-145.